

Hoe oriënteert een toekomstig student zich op de studie Diergeneeskunde?

Op zoek naar eigentijdse instrumenten voor het werven van nieuwe studenten voor de studie Diergeneeskunde met een focus op studenten die doorstromen naar de master Gezondheidszorg Landbouwhuisdieren

Onderzoekstage functiegerichte fase

Departement Gezondheidszorg Landbouwhuisdieren
Faculteit Diergeneeskunde Universiteit Utrecht

Auteur: Drs. Chris Salentijn

Begeleider: Prof. dr. Wim Kremer en dr. Stephan Ramaekers

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	3
1. INLEIDING	4
1.1 Opleiding Diergeneeskunde	4
1.2 Loting en decentrale selectie	4
1.3 Benodigd toekomstige dierenartsen LH/VV	5
1.4 Studievoorlichting diergeneeskunde	6
1.5 Moment van studiekeuze	7
1.6 Zekerheid studiekeuze	7
1.7 Adviseurs tijden studieoriëntatie	8
1.8 Gebruik van voorlichtingsactiviteiten	8
1.9 Gemiste informatie tijdens het studiekeuzeproces	9
2. PROBLEEMSTELLING	10
3. MATERIAAL & METHODEN	11
4. RESULTATEN	12
4.1 Geslacht + voorkeur afstudeerrichting	12
4.2 Moment van studiekeuze	13
4.3 Zekerheid studiekeuze	15
4.4 Adviseurs tijden studiekeuze	16
4.5 Gebruik van voorlichtingsactiviteiten	17
4.6 Mediagebruik in de studieoriëntatie	18
4.7 Gemiste informatie tijdens het studiekeuzeproces	20
5. CONCLUSIE & DISCUSSIE	22
6. AANBEVELINGEN STUDIEVOORLICHTING	25
7. REFERENTIES	27
8. BIJLAGE ENQUETE	28

SAMENVATTING

De faculteit Diergeneeskunde te Utrecht is de enige plek in Nederland waar, door middel van een driejarige bachelor en een driejarige master met drie verschillende afstudeerrichtingen, dierenartsen worden opgeleid. Diergeneeskunde is een numerus-fixusopleiding, jaarlijks kunnen maximaal 225 studenten beginnen aan de bachelor Diergeneeskunde. De Faculteit diergeneeskunde is in de gelegenheid naast de loting per collegejaar 75 studenten te selecteren voor de afstudeerrichting Landbouwhuisdieren/ Veterinaire Volksgezondheid. Afgelopen tien jaar is het aantal aanmeldingen voor deze selectieprocedure afgenomen. Op basis van onafhankelijk onderzoek is de faculteit geadviseerd komende jaren meer dierenartsen LH/VV op te leiden om aan de behoefte in het werkveld te voldoen. Naar aanleiding van de behoefte aan zowel kwalitatieve als kwantitatieve versterking van de instroom van studenten voor de afstudeerrichting LH/VV is vanuit de faculteit Diergeneeskunde de vraag ontstaan hoe we het aantal aanmeldingen voor de decentrale selectie kwalitatief kunnen versterken en kwantitatief kunnen verhogen. Goede studievoorlichting is hiervoor noodzakelijk. Inzicht in de vraag hoe studenten zich oriënteren en welke informatiebronnen zij gebruiken is daarbij essentieel. Binnen de faculteit is hierover weinig bekend. De onderzoeksvraag is daarom als volgt geformuleerd: 'Hoe oriënteren en informeren toekomstig veterinaire studenten zich op de studie diergeneeskunde aan de Universiteit Utrecht?' Aan de hand van de resultaten zullen voor de faculteit Diergeneeskunde adviezen worden geformuleerd voor optimalisatie van de huidige studievoorlichting met bijzondere aandacht voor de decentrale selectie LH/VV.

In november 2012 is aan de deelnemers van de bachelorvoorlichting diergeneeskunde een enquête voorgelegd welke in gaat op het moment van studiekeuze, de zekerheid van de studiekeuze, adviseurs tijdens het studiekeuzeproces, gebruik van voorlichtingsactiviteiten en mediabronnen, en gemiste informatie tijdens oriëntatie op de studie diergeneeskunde. Resultaten werden vergeleken met landelijk onderzoek op het gebied van studieoriëntatie en -voorlichting. Maar liefst 86,1 % van de bachelor-deelnemers was vrouw. Binnen de groep potentiële studenten LH/VV kwam het grootste percentage mannen voor (32 %). Mogelijk aankomend studenten weten al in grote mate voor het voortgezet onderwijs dat zij dierenarts willen worden. Er is een vermoeden dat toekomstig studenten diergeneeskunde eerder beginnen met de oriëntatie op de studie diergeneeskunde en dat zij eerder hun definitieve keuze te maken in vergelijk met landelijk onderzoek. Bijna 50 % van de respondenten is zeker en/of erg zeker van zijn of haar keuze voor de studie diergeneeskunde, toch wordt er nog een groot aantal alternatieve studies overwogen. Ouders zijn de meest geconsulteerde adviseurs van de deelnemende studiekeuzers aan de bachelorvoorlichting diergeneeskunde. De helft van de respondenten geeft aan werkzame dierenartsen in het land te gebruiken als adviseur in het studiekeuzeproces, zij hebben ook de grootste invloed op de keuze. Stage en/of meelopen heeft dan ook van alle voorlichtingsactiviteiten de grootste invloed op de mogelijk keuze voor de studie diergeneeskunde. Het is de vraag of werkzame dierenartsen zich bewust zijn van deze rol. Ook uit het gebruik van mediabronnen blijkt dat het beeld van het toekomstige beroep erg belangrijk is in het studiekeuzeproces. Nieuwe media worden zeer beperkt ingezet ter ondersteuning van de oriëntatie op de studie diergeneeskunde. Intensievere voorlichting door de faculteit wordt door 60 % van de respondenten gemist. Volgende aanbevelingen zijn uit dit onderzoek voortgekomen:

- Het verbeteren van de invloed van de facultaire website op de keuze van toekomstig studenten voor de studie diergeneeskunde;
- Het genereren van bewustwording onder, en voorlichten van, de Nederlandse dierenartsen betreffende hun rol in de studieoriëntatie van de toekomstig veterinaire student plus communicatie van het profiel van de 'nieuwe dierenarts';
- Organiseren van proefstuderen, meelopen met eerstejaars en rondleidingen door de faculteit. Bijvoorbeeld in het kader van de toekomstige matchingsactiviteiten;
- Het voldoende betrekken van eerstejaars studenten bij voorlichtingsactiviteiten;
- In samenwerking met dierenartsenpraktijken het creëren van stagemogelijkheden voor geïnteresseerde potentiële studenten LH/VV.

1. INLEIDING

1.1 Opleiding diergeneeskunde

De Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht is de enige plek in Nederland waar studenten worden opgeleid tot dierenarts. Studenten starten met een driejarige bachelor Diergeneeskunde, die grotendeels bestaat uit verplichte vakken en een klein gedeelte profileringruimte. Na een succesvolle afronding start men vervolgens met een driejarige master Diergeneeskunde. In deze master kan er uit drie afstudeerrichtingen worden gekozen, te weten

- Gezelschapsdieren (GD)
- Paard (P)
- Landbouwhuisdieren/ Veterinaire Volksgezondheid (LH/VV)

Per afstudeerrichting hebben studenten de keuze uit één van de drie minoren: de klinische verdieping, onderzoek en bestuur & beleid. In de praktijk kiest het overgrote deel van de studenten voor de klinische verdieping. Als zowel de bachelor Diergeneeskunde als de master Diergeneeskunde is afgerond mag men zich dierenarts noemen. De profielen van de dierenarts per afstudeerrichting zijn in de studiegids 2012/2013 van de Faculteit Diergeneeskunde volledig uitgewerkt.

1.2 Loting en decentrale selectie

Diergeneeskunde is een numerus-fixusopleiding. Jaarlijks kunnen maximaal 225 studenten beginnen aan de bachelor Diergeneeskunde. Tot voor de invoering van het Curriculum 2001 was het alleen mogelijk om op basis van een gewogen loting tot de opleiding toegelaten te worden. Bij wet is bepaald dat studiekeizers zich maximaal drie keer mogen inschrijven voor de loting. De Universiteiten hebben vanaf september 2000 de bevoegdheid zelf een beperkt aantal plaatsen voor het eerste jaar van de opleiding toe te wijzen aan kandidaten die zij zelf selecteren. Met de invoering van het Curriculum 2001 is de faculteit Diergeneeskunde gestart met het decentraal selecteren van studenten aan de poort voor specifiek de afstudeerrichting LH/VV om zodoende voldoende dierenartsen LH/VV het werkveld in te laten stromen. Met het invoeren van het Bachelor-Mastersysteem (BaMa) in de opleiding diergeneeskunde in 2007 hebben potentiële studenten de mogelijkheid door middel van de decentrale selectie buiten de loting om te starten met de studie diergeneeskunde op voorwaarde dat zij zich na hun bacheloropleiding vastleggen voor de master Diergeneeskunde met afstudeerrichting LH/VV.

Deze decentrale selectie voor de afstudeerrichting LH/VV bestaat op dit moment uit een gestructureerd interview waarin kandidaten naast aantoonbare affiniteit met het beroepsveld van de dierenarts LH/VV ook worden geselecteerd op motivatie, sociabiliteit, besluitvaardigheid, integriteit, visie en organisatiebewustzijn en algemene geschiktheid. Dit interview wordt door een docent, dierenarts en student afgenomen die hiervoor allen een training gedragsgericht interviewen hebben gevolgd. De uitslag wordt uitgedrukt in een ranking. Studiekeizers mogen één keer meedoen met de decentrale selectie. (*website Faculteit Diergeneeskunde 2012*)

Per collegejaar heeft de Faculteit Diergeneeskunde de instroom in de studierichting LH/VV gemaximeerd op 75 studenten. De afgelopen jaren zijn er elk jaar 50 tot 55 studenten via deze procedure toegelaten tot de opleiding Diergeneeskunde. Uit figuur 1.1. blijkt dat de afgelopen jaren het aantal aanmeldingen voor de decentrale selectie is afgenomen. Van 365 deelnemers in 2001 naar 133 in 2011. Daarnaast zijn er in de loop van de jaren minder studiekeizers via de decentrale selectie geplaatst voor de opleiding diergeneeskunde. Naast de studenten die via de decentrale selectie zijn geselecteerd

kiezen nog een aantal ingelote studenten na hun bachelor diergeneeskunde voor de afstudeerrichting LH/VV, helaas is dit aantal onduidelijk. Ondanks teruglopende aanmeldingen voor de decentrale selectie is het totaal aantal aanmeldingen wel licht gestegen, dit komt dus door een toename van het aantal aanmeldingen voor de loting.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal aantal aanmeldingen					696	633	638	618	722	765	691
Aanmeldingen decentrale selectie	365	207	180	171	159	119	131	162	146	147	133
Test	255	124	116	117	96	88	0	0	0	0	0
Interview	150	114	113	110	88	86	79	93	84	84	86
Geselecteerd	67	68	68	57	53	47	48	58	55	51	60
Geplaatst	63	58	61	55	47	46		50	50	45	55
% Interview/geselecteerd	45%	60%	60%	52%	60%	55%	61%	62%	65%	57%	69%

Tabel 1.1. Data decentrale selectie OSZ

1.3 Benodigd aantal toekomstige dierenartsen LH/VV

Uit een rapport dat in opdracht van de Koninklijke Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) is gemaakt komt naar voren dat er de komende decennia een toenemende vraag is naar dierenartsen afgestudeerd in de richting LH/VV. (*Kiwa Prismant 2011*). Uit deze raming blijkt dat de huidige instroom in de afstudeerrichting LH/VV te laag is om komende decennia het evenwicht tussen vraag en aanbod te behouden. De geraamde benodigde instroom in de richting gezelschapsdieren is ongeveer gelijk aan de huidige instroom en de huidige instroom voor de richting paard is momenteel mogelijk te hoog.

In dit rapport wordt de verwachting uitgesproken dat tot 2030 de vraag naar niet-praktiserende dierenartsen zal toenemen. Voor niet-practici bestaat er in principe geen specifieke afstudeerrichting; uit het verleden blijkt dat het grootste deel van de niet-praktiserend werkzame dierenartsen het hoogst ligt binnen de afstudeerrichting LH/VV. (*Kiwa Prismant 2011*) Om aan de toenemende vraag naar deze niet-practici tegemoet te komen zal naar alle waarschijnlijkheid de instroom van studenten in de richting LH/VV van de huidige 70 studenten naar zo'n 95 studenten in 2030 moeten toenemen (*Kiwa Prismant 2011*).

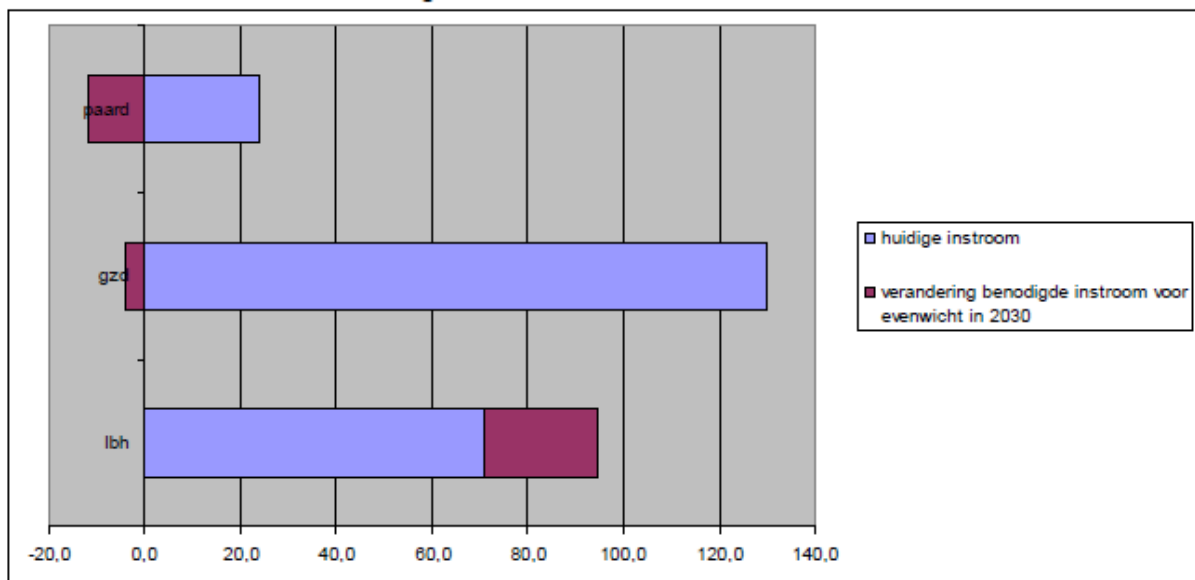

Fig 1.2 Huidige en geraamde benodigde verandering in de instroom in de opleiding naar afstudeerrichting

In de oratie van prof. dr. Wim Kremer (maart 2010) aan de faculteit Diergeneeskunde te Utrecht wordt gesteld dat er niet alleen een veranderde kwantitatieve vraag naar dierenartsen LH/VV bestaat, maar dat er ook in kwalitatieve zin veranderingen nodig zijn. Men is steeds meer op zoek naar studenten die zich tijdens hun studie en professionele

carrière als dierenarts breder willen ontwikkelen dan puur de eerstelijns landbouwhuisdierenpraktijk en zich bijvoorbeeld willen voorbereiden op een baan in de wetenschap, bij de overheid, het bedrijfsleven of binnen andere plekken in de voedselketen (*Kremer 2010*).

Naar aanleiding van de behoefte aan zowel kwalitatieve als kwantitatieve versterking van de instroom van studenten voor de afstudeerrichting LH/VV is vanuit de faculteit Diergeneeskunde de vraag ontstaan hoe we het aantal aanmeldingen voor de decentrale selectie kwalitatief kunnen versterken en kwantitatief kunnen verhogen. Gezien het feit dat diergeneeskunde een numerus fixus studie is, en de vraag groter is dan het aanbod, is de studievoorlichting tot op heden geen wervingscampagne. Binnen de Universiteit Utrecht wordt studie- en beroepsvoorlichting steeds belangrijker; één van de pijlers uit het nieuwe BaMa 3.0 project is het verbeteren van de studiekeuze van toekomstig studenten om zodoende uitval in het eerste jaar te kunnen voorkomen. De Universiteit Utrecht is de eerste universiteit die alle aankomende studenten verplicht deel te nemen aan matchingsactiviteiten. Aankomende studenten kunnen op deze manier verwachtingen vormen en/of bijstellen en kennismaking met de mogelijkheden die de opleiding biedt. Al hoewel matching nog niet wordt ingevoerd voor de opleiding diergeneeskunde is het binden van de juiste doelgroep aankomende studenten voor het studiep pad LH/VV noodzakelijk. Een goede studievoorlichting vanuit de faculteit met een goed oriëntatietraject van de toekomstig student is hierbij essentieel.

1.4 Studievoorlichting diergeneeskunde

De studievoorlichting voor de opleiding diergeneeskunde wordt al jaren verzorgd door Onderwijs en Studentenzaken (OSZ) van de faculteit Diergeneeskunde. Daarnaast heeft een tweetal speciale 'commissies voorlichting' zich afgelopen decennium over dit onderwerp gebogen. De huidige studievoorlichting bestaat uit de volgende onderdelen:

- Studievoorlichting middelbare scholen (25 keer per jaar)
- Voorlichtingsdagen Faculteit diergeneeskunde (2 keer per jaar)
- Folder 'diergeneeskunde studeren'
- Website Universiteit Utrecht

Binnen de leerstoel Kwaliteitsbevordering Diergeneeskundig Onderwijs van de Faculteit Diergeneeskunde is de studievoorlichting al een aantal keer onder de loep genomen in relatie tot onder andere studiestaking en studiep adkeuze in het Curriculum 2001. (*Spruijt 2006; Oudhuis 2006*). Studiekeuzemotieven van diergeneeskundestudenten zijn in deze scripties ook uitgebreid behandeld. Op dit moment binnen de faculteit Diergeneeskunde nog onvoldoende informatie beschikbaar over het studiekeuzep roces van de toekomstig (veterinaire) student. Daarnaast is er weinig kennis betreffende het eigentijds en effectief informeren en motiveren van studiekiezers voor de opleiding diergeneeskunde. Een generatie studiekiezers die behoort tot de generatie Y (*Boschma 2006*); een groep tieners en twintigers die volledig is opgegroeid in het digitale tijdperk. Een computer en een smartphone zijn niet meer weg te denken. Nieuwe en sociale media worden dan ook intensief gebruikt; mogelijk ook wel eens ten behoeve van studieoriëntatie?

In Nederland is er binnen het hoger onderwijs al veel onderzoek gedaan naar studiekeuze; hoe oriënteert de huidige generatie studiekiezers zich op hun (universitaire) vervolgstudie. In deze literatuur wordt veel aandacht besteed aan studiekeuzemotivatie gericht op de studie, studiestad en instelling. In eerdere onderzoekstages en enquêtes binnen de Leerstoelgroep Kwaliteitsbevordering Diergeneeskundig Onderwijs is al naar studiekeuzemotivatie van (aankomend) diergeneeskundestudenten gekeken. In dit onderzoek wordt er gefocust op het gebruik van informatiebronnen in de studieoriëntatie. Nederlands onderzoek op dit gebied is voornamelijk afkomstig van Jules Warps die twee rapporten heeft opgesteld met behulp van analyses uit de landelijke Instroommonitor van het IOWO (Radboud Universiteit Nijmegen) en de Startmonitor 2008-2009 van SURF en studiekeuze123. In deze Startmonitor zijn 9.500 eerstejaars

studenten in het hoger onderwijs bevroegd op het studiekeuzeproces. De landelijke Instroommonitor van het IOWO telt zo'n 10.000 respondenten uit het eerste jaar van het WO. Onderwerpen als het moment van studiekeuze, zekerheid van de keuze, adviseurs en informatiebronnen tijdens studiekeuze en gemiste informatie in het keuzeproces zijn onderstaand uitgewerkt.

1.5 Moment van studiekeuze

Bij de het studiekeuzeproces zijn drie aspecten van belang. Als eerste het moment waarop begonnen wordt met het maken van de studiekeuze, ten tweede de periode waarin de studieoriëntatie plaats vindt en ten derde het moment wanneer de studiekeuze definitief wordt gemaakt. Uit de startmonitor 2008-2009 (*Warps et al. 2009*) blijkt dat 17% van de VWO-scholieren al voor de profielkeuze in het VWO start met de oriëntatie op, of beginnen met het nadenken over, een vervolgopleiding aan de universiteit. Tijdens de profielkeuze starten 17 % van de respondenten hiermee. Als de profielkeuze op het VWO eenmaal is gemaakt heeft een derde van de Nederlandse VWO-scholieren dus al nagedacht over een vervolgopleiding in het wetenschappelijk onderwijs. Bijna de helft van de VWO-scholieren start na de profielkeuze, ruim voor het afronden van het voorgezet onderwijs, met het oriënteren op een wetenschappelijke vervolgstudie.

De volgende vraag is dan wanneer de studiekeuze definitief wordt gemaakt. Immers tot deze tijd is er mogelijkheid de studiekeuzer te adviseren en te beïnvloeden in zijn of haar keuze. Uit de startmonitor 2008-2009 blijkt dat bij het maken van de profielkeuze 10 % van de VWO-scholieren al definitief heeft beslist welke universitaire vervolgstudie er gaat volgen na het voorgezet onderwijs. Zo'n 25 % van de VWOers kiest na de profielkeuze, ruim voor het afronden van het voorgezet onderwijs, definitief voor zijn of haar universitaire vervolgstudie. Toch maakt bijna 50 % van de VWO-scholieren pas in de laatste maanden van VWO 6 zijn of haar keuze definitief (*Warps et al. 2009*). Deze cijfers worden nogmaals bevestigd door landelijk onderzoek door het IOWO te Nijmegen. Uit dit onderzoek blijkt ook dat middelbare scholieren die een universitaire studie gaan volgen richting gezondheid veruit het vaakst al vroeg weten welke opleiding zij gaan volgen (*Warps 2007*). Uit de gegevens van beide onderzoeken blijkt daarnaast een klein verschil te zitten tussen mannelijke en vrouwelijke studiekeuzers; mannelijke studiekeuzers zouden over het algemeen korter over hun studiekeuze doen doordat zij later starten met de oriëntatie op een vervolgstudie.

1.6 Zekerheid studiekeuze

Uit het onderzoek van Jules Warps uit 2007 blijkt dat tweederde van de WO-studenten een andere opleiding heeft overwogen dan de uiteindelijk gekozen opleiding. Hier is geen verschil tussen mannen en vrouwen, 11% van de geënquêteerde WO-studenten heeft zelfs 3 opleidingen overwogen.

	Totaal	Geslacht		HOOP-sector						
		man	vrouw	Gedr&m.	Gezond	Taal&c.	Natuur	Recht	Econ.	Techn.
Serius andere wo-opleiding overwogen?	66%	64%	66%	62%	65%	67%	73%	60%	66%	67%
Aantal overwogen andere opleidingen:										
1	35%	33%	35%	35%	39%	31%	38%	30%	33%	36%
2	20%	20%	20%	19%	17%	23%	21%	20%	22%	19%
3	11%	11%	11%	9%	9%	13%	13%	10%	11%	12%
Gemiddeld aantal overwogen opleidingen	1,07	1,05	1,07	0,99	1,01	1,15	1,21	1	1,1	1,1
n=100%	8288	3175	4903	1672	1523	1061	823	876	1120	1137

Tabel 1.3 Percentage WO-studenten dat serius een andere WO-opleiding overwogen heeft + aantallen overwogen opleidingen (Warps 2007).

1.7 Adviseurs tijdens de studieoriëntatie

In het proces van studiekeuze laten VWO-scholieren zich door verschillende personen adviseren. Uit alle onderzoeken blijkt dat ouders veruit het vaakst als adviseur optreden in het keuzeprocess, voor vrouwen is dit nog vaker dan voor mannelijke studiekiezers. Studenten en werkenden in het vakgebied scoren ook goed als adviseur. Opvallend is dat advies van decanen en leraren uit het middelbaar onderwijs samen door 37% van de VWOers wordt ingeroepen.

	Totaal	Geslacht	
		man	vrouw
Ouders	50%	47%	54%
Studenten in het vakgebied	28%	26%	30%
Vrienden/vriendinnen	27%	28%	26%
Schooldecaan	21%	22%	21%
Iemand die in vakgebied werkt	18%	18%	20%
Leraren van de school	16%	17%	15%
Overige familieleden	15%	15%	16%
Studiekeuze-info op website/cd-rom	14%	12%	16%
Studieadviseur/voorlichter van de universiteit	13%	12%	14%
Beroepskeuzetest/-adviseur/-psychol./-etc.	4%	3%	4%
n=100%	8288	3175	4903

Tabel 1.4 Adviseurs voor WO-studenten tijdens studiekeuzeprocess (*Warps 2007*).

1.8 Gebruik van voorlichtingsactiviteiten

Uit de onderzoeken van Jules Warps blijkt (tabel 1.5 en 1.6) dat het overgrote deel van de studiekiezers zich laten voorlichten door het bezoeken van de websites van de desbetreffende universiteit. Daarop volgen stipt het bezoeken van een voorlichtingsdag en het lezen van schriftelijke informatie over de studie en/of universiteit. Vervolgens maakt grofweg de helft van de studiekiezers gebruik van intensievere voorlichtingsdagen en voorlichting op de middelbare school. Studiekeuzewebsites scoren relatief laag.

	Totaal	Geslacht		HOOP-sector						
		man	vrouw	Gedr&m.	Gezond	Taal&c.	Natuur	Recht	Econ.	Techn.
Bezoek internetsite instellingen	95%	95%	96%	96%	95%	95%	94%	96%	96%	94%
Schriftelijke informatie instellingen	95%	94%	95%	95%	95%	94%	94%	96%	96%	92%
Bezoek voorlichtingsdag	93%	92%	93%	92%	92%	92%	93%	92%	92%	94%
Intensieve voorlichting 1 dag	77%	74%	78%	78%	76%	77%	79%	76%	77%	76%
Universiteitsbezoek in schoolverband	53%	54%	53%	55%	54%	48%	53%	51%	53%	53%
Voorlichting door universiteit op school	53%	54%	53%	49%	58%	48%	62%	51%	52%	56%
Bezoek stands op StudieBeurs	48%	43%	51%	50%	51%	46%	46%	49%	48%	41%
Onafh. bronnen (Keuzegids HO, Elsevier)	43%	42%	43%	43%	41%	44%	37%	50%	47%	42%
Internetvoorz. tbv LOB-traject	28%	28%	27%	21%	36%	19%	34%	25%	20%	39%
Intensieve meerdaagse voorlichting	14%	13%	14%	12%	14%	11%	19%	13%	15%	13%
Voorlichtingsactiviteit voor late beslissers	10%	10%	10%	9%	9%	12%	12%	10%	10%	8%
n=100%	8666	3175	4903	1672	1523	1061	823	876	1120	1137

Tabel 1.5 Percentages WO-studenten die gebruik maken van diverse voorlichtingsvormen (*Warps 2007*).

	vooropleiding			soort ho		geslacht		totaal
	mbo	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
Websites van instellingen/opleidingen	83	83	85	83	85	82	86	84
Algemene voorlichtingsdagen	69	78	84	75	84	73	81	78
Schriftelijke voorlichting	67	72	82	70	83	71	76	74
Intensievere voorlichtingsdagen	17	36	51	30	52	32	41	37
Bezoek aan de 'Studiebeurs'	14	28	38	23	39	24	31	29
Voorlichting instelling op oude school	10	19	24	16	24	15	22	19
Website Studiekeuze123.nl	8	21	22	17	21	19	18	19
Bezoek aan instelling met oude school	5	16	15	12	17	13	13	14
De website Schoolweb.nl	4	14	16	11	15	10	14	12
De website Qompas.nl	1	12	17	9	17	12	11	11
Zelf rechtstreeks contact opgenomen	18	7	9	12	8	11	10	10
Onafhankelijke schriftelijke informatie	2	5	15	5	15	7	9	8
Andere vergelijkingswebsites	2	6	6	5	6	5	6	5
Voorlichtingsdag voor late beslissers	3	2	4	2	4	3	2	3
Digitaal proefstuderen	1	0	3	1	4	1	2	1

Bron: Startmonitor 2008-2009

Vetgedrukt: aandelen binnen deze uitsplitsing verschillen significant

Tabel 1.6 Gebruik voorlichtingsbronnen, naar vooropleiding, soort ho en geslacht in percentages (*Warps 2009*).

1.9 Gemiste informatie tijdens het studiekeuzeproces

In de Startmonitor 2008-2009 is studenten ook gevraagd of er informatie wordt gemist bij de studieoriëntatie en -keuze. Meer dan 20% van de aankomende studenten in het hoger onderwijs geeft aan informatie te hebben gemist. Wanneer studenten informatie missen gaat dat in bijna de helft van de gevallen om informatie over de inrichting van het onderwijsprogramma.

Tabel 14: Informatie gemist bij studiekeuze, naar vooropleiding, soort ho en geslacht (% gemist)

	vooropleiding			soort ho		geslacht		totaal
	mbo	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
Inrichting van het onderwijsprogramma	49	48	49	50	45	45	51	49
Kwaliteit van de opleiding	25	32	23	28	24	28	27	27
Stagemogelijkheden in de opleiding	26	30	23	27	25	25	27	26
Docenten en studiebegeleiding	23	30	23	27	24	20	32	26
Tevr. huidige studenten over voorzieningen	20	25	25	24	23	25	22	24
Perspectieven op de arbeidsmarkt	12	18	24	17	23	20	19	20
Aanbod masteropleidingen na de bachelor	14	20	17	18	17	15	19	18
Doorstroommogelijkh. mbo-hbo/hbo-uni	24	21	4	20	3	13	17	15
Kosten van het onderwijs	8	14	14	13	14	13	13	13
Internationale oriëntatie van de opleiding	13	11	15	11	17	9	16	13
Toelating, verwijzing en selectie	12	10	11	12	10	11	12	11
Tevr. huidige studenten over omgeving	6	11	9	9	12	9	10	10
Kwaliteit van het onderzoek	4	4	6	4	7	5	5	5
Ik miste andere informatie	31	28	30	28	32	31	28	29

Bron: Startmonitor 2008-2009

Vetgedrukt: aandelen binnen deze uitsplitsing verschillen significant

Tabel 1.7 Gemiste informatie bij studiekeuze, naar vooropleiding, soort ho en geslacht in % (*Warps 2009*).

2. PROBLEEMSTELLING

Uit de inleiding blijkt dat er al onderzoek is gedaan naar het studiekeuzeproces van toekomstig universitaire studenten in brede zin. Voor de Faculteit Diergeneeskunde ontbreekt specifieke informatie over het studiekeuzeproces van toekomstig studenten. De Faculteit Diergeneeskunde wil jonge mensen opleiden tot de dierenarts van de toekomst. Deze dierenartsen zijn academisch gevormd, deskundig, innovatief, creatief en oordeelkundig. Zij kunnen en willen als professional een bijdrage leveren aan de uitdagingen voor de toekomst op het gebied van welzijn van dieren en het bieden van kwalitatief hoogwaardige diergeneeskundige zorg voor zowel individuele dieren als dieren die in koppels worden gehouden. Daarbij hebben zij specifieke deskundigheid op het gebied van het duurzaam en verantwoord houden van deze dieren en de risico's die daar mee gepaard gaan. Deze risico's hebben betrekking op zowel dieren (dierwelzijn en diergezondheid) als mensen (volksgezondheid / 'one health') en hun omgeving (ecosystemen) (*Concept strategie Faculteit Diergeneeskunde 2012*). Het is daarom belangrijk vanuit deze missie studenten te kunnen werven en selecteren. Goede voorlichting en informatievoorziening is hierbij van groot belang. Inzicht in de vraag hoe studenten zich oriënteren en welke informatiebronnen zij gebruiken is daarbij essentieel.

De centrale onderzoeksvraag kan als volgt worden geformuleerd:

Hoe oriënteren en informeren toekomstige veterinaire studenten zich op de studie diergeneeskunde aan de Universiteit Utrecht?

Belangrijke deelvragen in dit onderzoek:

- a) Wanneer vindt oriëntatie op – en keuze voor – de studie diergeneeskunde plaats?
- b) In hoeverre zijn studiekeuzers zeker van hun keuze voor de studie diergeneeskunde?
- c) Door wie laten studiekeuzers zich voorlichten in het studiekeuzeproces?
- d) Welke voorlichtingsactiviteiten worden door studiekeuzers diergeneeskunde gebruikt?
- e) In hoeverre worden (nieuwe) mediabronnen en Social media gebruikt ter oriëntatie en in hoeverre is er behoefte aan deze informatiebronnen?
- f) Welke informatie wordt er door studiekeuzers gemist in de oriëntatie op de studie diergeneeskunde?
- g) In hoeverre verschillen de resultaten van de deelvragen a, b, c,d, f met de resultaten uit de Startmonitor 2008-2009 en de Instroommonitor 2005-2006?

Voor al deze deelvragen zal er bekeken worden of er significante verschillen bestaan wat betreft geslacht en mogelijke afstudeerrichting van toekomstig veterinaire studenten. Hypothetisch oriënteren toekomstig dierenartsen LH/VV zich op een andere wijze in vergelijking met hun collega-dierenartsen GD en P, en zijn er verschillen tussen mannen of vrouwen die van belang zijn voor de richting LH/VV.

Aan de hand van de resultaten zullen voor de Faculteit Diergeneeskunde adviezen worden geformuleerd voor wat betreft optimaliseren van de huidige studievoorlichting met bijzondere aandacht voor de decentrale selectie LH/VV.

3. MATERIAAL & METHODEN

De centrale onderzoeksvraag en deelvragen zijn onderzocht door middel van een enquête, toegespitst op informatiebronnen bij de oriëntatie op de studie diergeneeskunde. De enquête is uitgezet onder studiekeizers die aanwezig waren op de bachelorvoorlichting (november 2011). Uit het onderzoek van Renate Oudhuis blijkt dat 83,6 % van de eerstejaars diergeneeskundestudenten de voorlichtingsdagen van de faculteit Diergeneeskunde hebben bezocht. De groep bezoekers van de bachelorvoorlichting kan dus worden beschouwd als een representatieve streekproefpopulatie voor de mogelijk toekomstige studenten diergeneeskunde. (Oudhuis 2006) Na afloop van de verschillende voorlichtingssessies werden 616 enquêtes ingevuld.

De enquête is gebaseerd op de onderzoeken van Jules Warps en de vragenlijsten 'motivatie' en 'biografische gegevens' die in het verleden werden gebruikt bij de voorlichtingsdagen van de faculteit Diergeneeskunde. (Warps 2007, 2009) Toegevoegd in dit onderzoek zijn de items over het gebruik en de behoefte van sociale en nieuwe media ten behoeve van studieoriëntatie. Uiteindelijk is er een vragenlijst ontwikkeld met zeven categorieën (bijlage 1). De eerste categorie bestaat uit algemene vragen zoals vooropleiding, geslacht en de zekerheid van de keuze voor de opleiding diergeneeskunde. Vervolgens volgen vragen over de periode waarin studiekeuze afspeelt, het gebruik van sociale adviseurs in de studiekeuzeperiode, deelname aan voorlichtingsactiviteiten en gebruik van media in de studieoriëntatie. In de laatste categorieën werd onderzocht of er informatie wordt gemist in de oriëntatie op de studie diergeneeskunde en wordt afgesloten met een aantal vragen over het gebruik van sociale media. In categorie 3 tot en met 7 kunnen respondenten antwoorden met ja of nee. De invloed van bepaalde items kan door respondenten gescoord worden op een schaal van 1 t/m 5; oplopend van zeer weinig invloed tot zeer veel invloed. In de enquête zijn drie open vragen opgenomen. De initiële vragenlijst werd voorgelegd aan een expert van het Centrum voor Onderwijs en Leren (Universiteit Utrecht) ter verificatie van de relevantie en vraagformulering in relatie tot de onderzoeksvraag. De ingevulde enquêtes zijn digitaal ingelezen en verwerkt in het programma IBM-SPSS 20.

De vragen uit de enquête zijn aldus opgebouwd uit testvariabelen met nominale, ordinale en intervalschalen. In dit onderzoek werd er o.a. gekeken naar de verschillen tussen man en vrouw en naar de verschillen tussen de voorkeur voor verschillende afstudeerrichtingen. Afhankelijk van de data werden verschillen geanalyseerd met een Chi-kwadraat toets, Mann-Whitney toets of Kruskal-Wallis toets en werd een variantieanalyse uitgevoerd met ANOVA. Er werd uitgegaan van een significantieniveau met P-waarden kleiner dan 0,05.

4. RESULTATEN

Op de bachelorvoorlichtingsbijeenkomsten (november 2011) zijn 616 enquêtes ingevuld. Niet alle enquêtes zijn volledig ingevuld, het komt dus geregeld voor dat bepaalde vragen een groot aantal minder respondenten kent.

Van de respondenten heeft 96 % VWO als hoogst genoten vooropleiding. 2,5 % van de respondenten heeft ouders die werkzaam zijn als dierenarts. 9,7 % heeft één van de ouders werkzaam in de agrarische sector.

4.1 Deelnemers: geslacht en voorkeur afstudeerrichting

De verschillen op basis van geslacht en voorkeur afstudeerrichting worden voor alle onderzoeksvragen uitgesplitst. We willen immers bekijken hoe studenten zich oriënteren op de studie diergeneeskunde en/of hier verschillen aanwezig zijn tussen vrouwen en mannen en de voorkeur voor studierichting. Om te beginnen onderstaand de verdeling van geslacht en voorkeur afstudeerrichting van de respondenten.

	Aantal	Percentage
Man	85	13,9
Vrouw	527	86,1
Totaal	612	100

Tabel 4.1 Verdeling man/vrouw respondenten

	Aantal	Percentage
Gezelschapsdieren	291	54,1
Landbouwhuisdieren/ Veterinaire Volksgezondheid	58	10,8
Paard	126	23,4
Geen voorkeur	63	11,7
Totaal	538	100,0

Tabel 4.2 Voorkeur afstudeerrichting respondenten

	Voorkeur afstudeerrichting			
	GD	LH/VV	P	Geen
Man	50 (17,2%)	19 (32,8%)	4 (3,2%)	8 (12,7%)
Vrouw	241 (82,8%)	39 (67,2%)	122 (96,8%)	55 (87,3%)
n=100%	291	58	126	63

Tabel 4.3 Verdeling man/vrouw per voorkeur afstudeerrichting

Binnen de voorkeur afstudeerrichting LH/VV komt het grootste percentage mannen voor, te weten 32,8 %. Uiteindelijk wil het grootste deel van alle mannelijke respondenten voor het studiep pad gezelschapsdieren kiezen. Uit de statistiek blijkt dat er een statistisch significant verschil bestaat tussen de testvariabele geslacht en de voorkeur afstudeerrichting. Binnen de afstudeerrichting LH/VV komen significant meer mannen voor in vergelijking met de andere afstudeerrichtingen.

4.2 Moment van studiekeuze

Drie vragen in de enquête gaan over de periode van studiekeuze. Studievoorlichting is uiteraard alleen binnen deze periode nuttig en efficiënt. Met de eerste van deze drie vragen willen we proberen te achterhalen wanneer een studiekeuzer mogelijk weet dat hij of zij dierenarts wil worden.

Vanaf wanneer weet je dat je mogelijk dierenarts wil gaan worden?

	Totaal	Geslacht		Voorkeur afstudeerrichting			
		Man	Vrouw	GD	LH/VV	P	Geen
als kleuter (4-7 jaar)	22,5%	21,0%	22,6%	20,7%	14,8%	24,6%	30,0%
tijdens de basisschool (7-13 jaar)	34,5%	27,2%	35,7%	33,6%	25,9%	41,8%	31,7%
tijdens het voortgezet onderwijs (13-19 jaar)	40,3%	49,4%	38,9%	42,1%	57,4%	32,8%	33,3%
na het voortgezet onderwijs	2,7%	2,5%	2,8%	3,6%	1,9%	0,8%	5,0%
n=100%	585	81	504	280	54	122	60

Tabel 4.4 Mogelijkheid om dierenarts te worden in relatie tot geslacht en voorkeur afstudeerrichting

- Ruim de helft van de respondenten heeft voor het voortgezet onderwijs al het idee om dierenarts te gaan worden;
- Geen significant verschil voor geslacht, wel voor afstudeerrichting;
- Mogelijk toekomstig studenten P weten significant eerder dat zij mogelijk dierenarts willen worden ten opzichte van mogelijk toekomstige studenten LH/VV.

Wanneer ben je gestart met de oriëntatie op de studie diergeneeskunde?

	Totaal	Geslacht		Voorkeur afstudeerrichting			
		Man	Vrouw	GD	LH/VV	P	Geen
Voor VWO 3	18,8%	17,3%	19,1%	13,7%	18,2%	28,5%	16,4%
VWO 3	15,1%	11,1%	15,7%	11,9%	9,1%	22,0%	11,5%
VWO 4	22,3%	25,9%	21,7%	23,5%	30,9%	21,1%	9,8%
VWO 5	30,3%	28,4%	30,6%	34,7%	23,6%	23,6%	37,7%
VWO 6	11,1%	14,8%	10,5%	13,7%	16,4%	3,3%	18,0%
Later	2,4%	2,5%	2,4%	2,5%	1,8%	1,6%	6,6%
n=100%	584	81	503	277	55	123	61

Tabel 4.4 Start oriëntatie diergeneeskunde in relatie tot geslacht en voorkeur afstudeerrichting

- Er is geen significant verschil voor geslacht, wel voor afstudeerrichting;
- Studiekeuzers paard starten significant vroeger met oriëntatie op de studie diergeneeskunde dan mogelijk toekomstig studenten GD, LH/VV en Geen voorkeur;
- 72,7 % van de studiekeuzers LH/VV starten na de profielkeuze in VWO 3 met de oriëntatie op de studie diergeneeskunde.

Wanneer de resultaten in onze enquête worden vergeleken met onderzoek uit de startmonitor 2008-2009 (tabel 4.5) lijkt het dat de respondenten eerder beginnen met de oriëntatie op de studie. Toch starten studiekeuzers voor de opleiding diergeneeskunde voor 52,6 % na de profielkeuze met oriëntatie op de studie, dit is een bijna 9 % meer ten opzichte van de studiekeuzers uit de Startmonitor 2008-2009. Of dit ook een significant verschil is blijft een onbeantwoorde vraag omdat er geen inzicht is in de absolute aantallen respondenten uit de startmonitor 2008-2009.

	Starmonitor 2008-2009	Totaal dgk	Geslacht dgk		Voorkeur afstudeerrichting			
			Man	Vrouw	GD	LH/VV	P	Geen
Voor profielkeuze	17%	18,8%	17,3%	19,1%	13,7%	18,2%	28,5%	16,4%
Bij profielkeuze	17%	15,1%	11,1%	15,7%	11,9%	9,1%	22,0%	11,5%
Na profielkeuze	44%	52,6%	54,3%	52,3%	58,1%	54,5%	44,7%	47,5%
Laatste maanden vo	19%	11,1%	14,8%	10,5%	13,7%	16,4%	3,3%	18,0%
Na vo	2%	2,4%	2,5%	2,4%	2,5%	1,8%	1,6%	6,6%

Tabel 4.5 Resultaten fig 4.4 in vergelijking met Startmonitor 2008-2009

Wanneer heb je definitief gekozen of denk je definitief te kiezen voor de studie diergeneeskunde?

	Totaal	Geslacht		Voorkeur afstudeerrichting			
		Man	Vrouw	GD	LH/VV	P	Geen
Voor VWO 3	10,8%	12,7%	10,5%	8,2%	11,5%	16,7%	7,1%
VWO 3	4,2%	2,8%	4,5%	2,6%	5,8%	4,2%	1,8%
VWO 4	8,0%	7,0%	8,1%	6,3%	5,8%	11,7%	7,1%
VWO 5	14,9%	15,5%	14,8%	14,2%	11,5%	15,8%	10,7%
VWO 6	48,0%	36,6%	49,6%	54,5%	42,3%	41,7%	51,8%
Later	14,2%	25,4%	12,6%	14,2%	23,1%	10,0%	21,4%
n=100%	565	71	494	277	52	120	56

Tabel 4.6 Definitieve keuze in relatie tot geslacht en voorkeur afstudeerrichting

- 48 % van de respondenten maakt definitief een keuze in VWO 6;
- Geen significant verschil tussen definitieve keuze en geslacht, wel blijkt er significant verschil te zijn voor de voorkeur afstudeerrichting;
- Toekomstig studenten Paard maken significant eerder hun definitieve keuze dan toekomstig studenten GD en Geen Voorkeur.

Uit tabel 4.7 is vervolgens te constateren dat toekomstig veterinaire studenten hun definitieve keuze voor diergeneeskunde eerder lijken te maken dan studiekeuzers uit de startmonitor 2008-2009. Of dit ook significant eerder is blijft een onbeantwoorde vraag omdat er geen inzicht is in de absolute aantallen respondenten uit de startmonitor 2008-2009.

	Starmonitor 2008-2009	Totaal dgk	Geslacht dgk		Voorkeur afstudeerrichting			
			Man	Vrouw	GD	LH/VV	P	Geen
Voor profielkeuze	5%	10,8%	12,7%	10,5%	8,2%	11,5%	16,7%	7,1%
Bij profielkeuze	3%	4,2%	2,8%	4,5%	8,2%	11,5%	16,7%	7,1%
Na profielkeuze	24%	22,9%	22,5%	22,9%	20,5%	17,3%	27,5%	17,8%
Laatste maanden vo	46%	48,0%	36,6%	49,6%	54,5%	42,3%	41,7%	51,8%
Na vo	21%	14,2%	25,4%	12,6%	14,2%	23,1%	10,0%	21,4%

Tabel 4.7 Resultaten fig 5.6 in vergelijking met Startmonitor 2008-2009

4.3 Zekerheid studiekeuze

In de vragenlijst zijn de studiekeuzers op de bachelorvoorlichting bevestigd op hun zekerheid van de keuze voor de studie diergeneeskunde.

Ik weet zeker dat ik diergeneeskunde wil gaan studeren:

	Totaal	Geslacht		Voorkeur afstudeerrichting			
		Man	Vrouw	GD	LH/VV	P	Geen
Erg onzeker	9,2%	9,6%	9,2%	9,5%	7,0%	6,6%	14,8%
Onzeker	15,0%	15,7%	14,8%	16,5%	12,3%	13,1%	18,0%
Neutraal	28,2%	27,7%	28,3%	33,5%	26,3%	22,1%	26,2%
Zeker	23,9%	28,9%	23,0%	24,3%	19,3%	24,6%	19,7%
Erg zeker	23,7%	18,1%	24,6%	16,2%	35,1%	33,6%	21,3%
n=100%	595	83	512	284	57	122	61

Tabel 4.8 Zekerheid keuze voor diergeneeskunde in relatie tot geslacht en voorkeur afstudeerrichting

- 48% van de respondenten is zeker en/of erg zeker van zijn of haar keuze voor de studie diergeneeskunde;
- Er bestaat geen significant verschil in geslacht voor de zekerheid van de keuze in relatie tot geslacht. Wel bestaat dit voor mogelijke afstudeerrichting;
- Mogelijk toekomstig studenten Paard weten significant zekerder dat zij diergeneeskunde willen studeren t.o.v. van toekomstig studenten GD.

Tijdens de enquête zijn de respondenten gevraagd tussen welke studies er nog wordt getwijfeld. De studie geneeskunde komt als sterkst (topper) naar voren. Na de studie geneeskunde komen de studies dierwetenschappen en biologie op een tweede plaats met beiden een score van ruim 20%. Naast deze vier mogelijkheden waren respondenten in de gelegenheid het antwoord "anders" aan te kruisen. Hierbij werden de respondenten in de gelegenheid gesteld een eventuele andere studie te noteren.

Twijfel je nog tussen de studie diergeneeskunde en onderstaande studies?

	Totaal	Geslacht		Voorkeur afstudeerrichting			
		Man	Vrouw	GD	LH/VV	P	Geen
Geneeskunde	39,0%	39,2%	39,0%	44,3%	32,7%	30,8%	34,5%
Dierwetenschappen	20,6%	23,1%	20,2%	17,0%	24,5%	17,6%	25,4%
Biologie	20,5%	31,2%	18,7%	22,8%	11,3%	12,8%	35,7%
Biomedische wetenschappen	16,2%	16,5%	16,2%	21,4%	7,7%	9,3%	14,0%

Tabel 4.9 Studies die overwogen worden naast de keuze voor de studie diergeneeskunde in relatie tot geslacht en voorkeur afstudeerrichting

- Mogelijk toekomstig studenten GD twijfelen significant meer over geneeskunde als alternatieve studie ten opzichte van mogelijk toekomstig studenten P;
- Studiekeuzers die geen voorkeur voor afstudeerrichting hebben twijfelen significant meer over een studie biologie ten opzichte van mogelijk studenten dierenartsen GD, LH/VV en P;
- Mannen twijfel significant meer dan vrouwen over de studie biologie als alternatief voor diergeneeskunde;
- Mogelijk toekomstig studenten GD twijfelen significant meer over de studie biomedische wetenschappen dan mogelijk toekomstig studenten Paard;
- Binnen de afstudeerrichting LH/VV wordt het meest getwijfeld aan de studie geneeskunde en daaropvolgend dierwetenschappen;

- Bij de optie: 'anders, namelijk:' werden onder andere volgende studies genoteerd: tandheelkunde, fysiotherapie, psychologie, rechten, farmacie, bewegingswetenschappen, scheikunde, gezondheidswetenschappen, verloskunde, aardwetenschappen, bos- en natuurbeheer.

4.4 Adviseurs tijdens de studieoriëntatie

Met onderstaande vraag hebben we in kaart te gebracht welke personen ingeschakeld worden als adviseur in de oriëntatie op de studie diergeneeskunde.

Ben je in jouw oriëntatie op de studie diergeneeskunde geadviseerd door onderstaande personen?

	Totaal	Geslacht		Voorkeur afstudeerrichting				Instroommonitor 2005/2006
		Man	Vrouw	GD	LH/VV	P	Geen	
Ouders	58,6%	62,6%	58,0%	55,2%	69,6%	62,3%	50,0%	50,0%
Werkzame dierenartsen	49,9%	45,7%	50,5%	43,1%	61,8%	57,1%	38,7%	18,0%
Vrienden	38,9%	33,3%	39,9%	38,2%	42,9%	36,9%	41,0%	27,0%
Decaan/leraar/mentoren	35,0%	31,2%	35,4%	29,2%	30,2%	41,7%	31,1%	37,0%
Familie	26,5%	29,1%	25,9%	22,0%	34,5%	27,9%	27,0%	15,0%
Diergeneeskundestudenten	23,2%	17,7%	24,1%	19,9%	28,6%	31,7%	12,7%	28,0%
Klasgenoten	21,9%	23,1%	21,8%	23,6%	18,2%	20,0%	27,0%	-
Stuadeadviseurs	16,4%	14,1%	16,8%	16,3%	9,1%	20,8%	8,2%	13,0%

Tabel 4.10 Adviseurs in het studiekeuzeproces in relatie tot geslacht, voorkeur afstudeerrichting, instroommonitor

- Ouders zijn de meest geconsulteerde adviseurs voor studiekeuzers diergeneeskunde;
- Helft van respondenten gebruikt werkzame dierenartsen als adviseur, ter vergelijking gebruikt maar 20 % van de Nederlandse studenten in het hoger onderwijs personen werkzaam in het vakgebied gebruikt als adviseur;
- Alleen voor diergeneeskundestudenten en voorkeur afstudeerrichting bestaat een significant verschil. Toekomstig studenten LH/VV en P laten zich significant meer adviseren door studenten diergeneeskunde dan GD en Geen voorkeur;
- Familie en vrienden treden vaker als adviseur op voor studiekeuzers diergeneeskunde in vergelijking met de Instroommonitor 2005/2006.

Zo ja, in hoeverre verwacht jij dat zij invloed hebben op jouw mogelijke keuze voor de studie diergeneeskunde?

	N	Mean	Geslacht		Voorkeur afstudeerrichting			
			Man	Vrouw	GD	LH/VV	P	Geen
Ouders	398	3,31	3,30	3,31	3,28	3,44	3,36	3,22
Werkzame dierenartsen	329	3,6	3,56	3,60	3,47	3,54	3,74	3,50
Vrienden	280	2,82	2,82	2,82	2,77	2,93	2,90	2,50
Decaan/leraar/mentoren	247	2,91	3,11	2,88	2,79	2,82	2,97	2,86
Familie	226	2,8	3,09	2,74	2,61	3,29	2,73	3,00
Diergeneeskundestudenten	209	3,18	2,91	3,21	3,05	3,11	3,33	3,46
Klasgenoten	213	2,46	2,48	2,46	2,44	2,39	2,50	2,45
Stuadeadviseurs	170	3,05	2,85	3,07	3,03	2,58	3,22	2,90

Tabel 4.11 Invloed van adviseurs in het studiekeuzeproces in relatie tot geslacht en voorkeur afstudeerrichting

- Werkzame dierenartsen hebben de grootste invloed op de mogelijke keuze van mogelijk toekomstige dierenartsen, vervolgens ouders en diergeneeskundestudenten;
- Geen significant verschil voor geslacht, voor familie wel voor afstudeerrichting;
- Toekomstig studenten LH/VV geven aan dat hun familie significant meer invloed heeft op hun keuze dan toekomstig dierenartsen GD en P.

4.5 Gebruik van voorlichtingsactiviteiten

In de vierde categorie van de enquête worden respondenten gevraagd naar het gebruik en de invloed van voorlichtingsactiviteiten in de oriëntatie op de studie diergeneeskunde.

Heb je bij jouw oriëntatie op de studie diergeneeskunde gebruik gemaakt van onderstaande voorlichtingsactiviteiten?

	Totaal	Geslacht		Voorkeur afstudeerrichting			
		Man	Vrouw	GD	LH/VV	P	Geen
Bachelorvoorlichting UU DGK	96,3%	94,0%	96,9%	97,5%	96,5%	96,8%	95,0%
Stage/meelopen DAP's	42,9%	40,0%	43,3%	36,2%	58,2%	50,0%	31,1%
Voorlichting DGK op vo	23,4%	21,7%	23,7%	21,2%	33,3%	26,3%	14,5%
Carrière- en/of studiebeurzen	10,0%	12,2%	9,7%	6,2%	12,3%	14,0%	8,2%

Tabel 4.12 Gebruik van voorlichtingsactiviteiten in relatie tot geslacht en voorkeur afstudeerrichting

- 42,9 % van de respondenten loopt stage op dierenartsenpraktijk;
- Toekomstig studenten LH/VV en P lopen significant veel meer stage in dierenartsenpraktijken dan toekomstig studenten GD en Geen voorkeur.

Zo ja, in hoeverre verwacht je dat zij invloed hebben op jouw mogelijke keuze voor de studie diergeneeskunde?

	N	Mean	Geslacht		Voorkeur afstudeerrichting			
			Man	Vrouw	GD	LH/VV	P	Geen
Bachelorvoorlichting UU DGK	560	3,82	3,67	3,84	3,78	3,85	3,91	3,8
Stage/meelopen DAP's	278	4,16	4,11	4,17	4,12	4,34	4,01	4,33
Voorlichting DGK op vo	178	3,24	3,52	3,2	3,25	3,39	3,12	3,15
Carrière- en/of studiebeurzen	113	2,75	2,92	2,73	2,63	2,82	2,84	2,56

Tabel 4.13 Invloed van voorlichtingsactiviteiten in relatie tot geslacht en voorkeur afstudeerrichting

- Stage en/of meelopen scoort met een gemiddelde van 4,16 erg hoog qua invloed op de mogelijke keuze voor de studie diergeneeskunde;
- Geen significante verschillen voor geslacht en afstudeerrichting.

4.6 Mediagebruik in de studieoriëntatie

Naast het gebruik van voorlichtingsactiviteiten wenden studiekeizers allerlei mediabronnen aan om zich te informeren en zodoende te kunnen oriënteren.

Heb je bij jouw oriëntatie op de studie diergeneeskunde gebruikt gemaakt van onderstaande media?

	Totaal	Geslacht		Voorkeur afstudeerrichting			
		Man	Vrouw	GD	LH/VV	P	Geen
Diergeneeskundige TV en/of radio	65,2%	48,8%	67,9%	68,1%	48,2%	66,9%	52,5%
Website faculteit Diergeneeskunde	64,4%	51,2%	66,8%	58,3%	64,9%	74,8%	63,9%
Online studiekeuzetests	53,7%	44,6%	55,2%	53,9%	52,7%	47,5%	61,7%
Folder Diergeneeskunde studeren	45,0%	34,1%	46,8%	40,5%	37,0%	53,3%	30,0%
Opleidings- brochure en/ of gids	42,4%	35,8%	43,5%	38,7%	42,6%	48,8%	40,0%
Veterinaire publicaties krant/tijdschrift	28,0%	28,0%	28,0%	26,2%	35,7%	33,1%	16,7%
Websites dierenartsenpraktijken	18,8%	9,5%	20,4%	14,9%	14,5%	29,5%	13,1%
Filmpjes op YouTube	13,8%	12,3%	14,1%	11,8%	11,1%	21,5%	4,9%
Websites DSK en verenigingen	12,3%	11,0%	12,5%	12,1%	15,8%	13,2%	6,7%
Forums/Blogs	10,4%	4,8%	11,3%	4,6%	10,7%	24,6%	8,2%
Sociale netwerksites	4,3%	8,5%	3,6%	3,6%	1,9%	9,0%	0,0%

Tabel 4.14 Gebruik van media in de studieoriëntatie in relatie tot geslacht en voorkeur afstudeerrichting

- TV en radio met veterinaire inhoud wordt het vaakst gebruikt ter oriëntatie door mogelijk toekomstig diergeneeskundestudenten, daarna volgt pas de website van de faculteit Diergeneeskunde;
- Online studiekeuzetests worden door ruim de helft van de respondenten gebruikt;
- Vrouwen gebruiken significant vaker veterinair getinte TV en/of radio dan mannen;
- Mogelijk toekomstig studenten GD en P gebruiken significant vaker TV en/of radio ter oriëntatie dan toekomstig studenten LH;
- Vrouwen gebruiken significant vaker dan mannen de website van de faculteit;
- Mogelijk toekomstig studenten P gebruiken de website van de faculteit significant vaker ten opzichte van mogelijk toekomstig studenten GD;
- De folder Diergeneeskunde studeren wordt significant vaker door vrouwen dan mannen gebruikt;
- Mogelijk toekomstig studenten P gebruiken de folder Diergeneeskunde studeren significant vaker dan mogelijk toekomstig studenten GD, LH/VV en Geen voorkeur;
- Vrouwen gebruiken websites van dierenartsenpraktijk significant vaker dan mannen;
- Mogelijk toekomstig studenten P gebruiken websites van dierenartsenpraktijk significant vaker dan mogelijk toekomstig studenten GD, LH/VV en geen voorkeur;
- Mogelijk toekomstig studenten P gebruiken filmpjes op YouTube significant vaker dan mogelijk studenten Geen Voorkeur;
- Mogelijk toekomstig studenten P gebruiken forums/blogs significant vaker dan mogelijk toekomstig studenten GD, LH/VV en Geen voorkeur;
- Mannen gebruiken significant vaker dan vrouwen sociale netwerksites;
- Mogelijk toekomstig studenten P gebruiken significant vaker sociale netwerksite dan mogelijk toekomstig studenten GD en Geen voorkeur.

Zo ja, in hoeverre verwacht je dat zij invloed hebben op jouw mogelijke keuze voor de studie diergeneeskunde?

	N	Mean	Geslacht		Voorkeur afstudeerrichting			
			Man	Vrouw	GD	LH/VV	P	Geen
Diergeneeskundige TV en/of radio	388	3,60	3,34	3,62	3,62	3,23	3,65	3,52
Website faculteit Diergeneeskunde	382	3,27	2,86	3,32	3,16	3,32	3,35	3,15
Online studiekeuzetests	338	2,82	2,90	2,80	2,87	2,73	2,74	2,89
Folder Diergeneeskunde studeren	284	3,28	3,07	3,31	3,18	3,39	3,40	3,42
Opleidings- brochure en/ of gids	270	3,25	2,97	3,28	3,16	3,26	3,30	3,28
Veterinaire publicaties krant/tijdschrift	196	3,17	3,55	3,13	3,14	3,05	3,16	3,42
Websites dierenartsenpraktijken	151	2,97	2,62	3,01	2,96	3,15	2,85	3,00
Filmpjes op YouTube	131	2,82	2,67	2,84	2,83	2,92	2,63	3,00
Websites DSK en verenigingen	118	2,86	2,81	2,86	2,78	3,42	2,68	3,00
Forums/Blogs	115	2,70	2,31	2,75	2,46	2,73	2,83	3,11
Sociale netwerksites	83	2,06	2,00	2,07	1,80	2,25	2,21	2,50

Tabel 4.15 Invloed van media in de studieoriëntatie in relatie tot geslacht en voorkeur afstudeerrichting

- Naast dat diergeneeskundige TV en/of radio het meest wordt gebruikt hebben deze ook de hoogste invloed op de keuze met een gemiddelde van 3,6;
- Ondanks dat online studiekeuzetest veel worden gebruikt hebben deze een lage invloed van 2,82;
- Vrouwen verwachten dat diergeneeskundige TV en/of radio een significante grotere invloed heeft op de mogelijke keuze voor de studie diergeneeskunde dan dit bij mannen het geval is;
- Vrouwen verwachten dat de website van de faculteit Diergeneeskunde een significante grotere invloed heeft op de mogelijke keuze voor de studie diergeneeskunde dan mannen;
- Vrouwen verwachten dat opleidingsbrochures een significante grotere invloed heeft op de mogelijke keuze voor de studie diergeneeskunde dan mannen;
- Mannen verwachten dat veterinaire publicaties in kranten en tijdschriften een significante grotere invloed hebben op de mogelijke keuze voor de studie diergeneeskunde dan vrouwen;
- Voor invloed van verschillende media bestaan geen significante verschillen voor de voorkeur van afstudeerrichting.

Specifiek in dit onderzoek zijn respondenten bevraagd op het gebruik van sociale netwerksites en de behoefte om deze websites in te zetten ten behoeve van de studieoriëntatie.

Van welke van onderstaande sociale netwerken maak je regelmatig gebruik?

	Totaal	Geslacht		Voorkeur afstudeerrichting			
		Man	Vrouw	GD	LH/VV	P	Geen
Facebook	70,2%	53,0%	76,3%	70,7%	69,1%	76,9%	85,2%
Hyves	37,3%	37,0%	37,2%	34,8%	40,4%	49,0%	36,7%
Twitter	31,9%	23,5%	35,7%	34,3%	11,5%	43,7%	31,7%
Blogs/forums	10,8%	2,5%	12,0%	6,2%	9,4%	20,0%	12,1%
LinkedIn	0,7%	1,2%	0,6%	0,7%	2,0%	0,0%	1,7%

Tabel 4.16 Gebruik van sociale netwerksites in relatie tot geslacht en voorkeur afstudeerrichting

- 70 % van de respondenten maak regelmatig gebruik van Facebook;
- Vrouwen maken significant meer gebruik van Facebook dan mannen;

Onderzoekstage

- Vrouwen maken significant meer gebruik van Twitter dan mannen;
- Vrouwen maken significant meer gebruik van Blogs/forums dan mannen;
- Mogelijk toekomstig studenten GD, P en Geen voorkeur maken significant meer regelmatig gebruik van Twitter dan toekomstig studenten LH/VV;
- Mogelijk toekomstig studenten P gebruiken significant meer blogs/forums dan mogelijk toekomstig studenten GD.

In welke mate heb jij behoefte aan informatie over de studie diergeneeskunde via deze netwerken?

	N	Mean	Geslacht		Voorkeur afstudeerrichting			
			Man	Vrouw	GD	LH/VV	P	Geen
Facebook	439	2,59	2,29	2,63	2,47	2,85	2,83	2,41
Hyves	267	2,04	1,69	2,10	1,86	2,07	2,13	2,33
Twitter	236	2,35	2,41	2,34	2,29	2,46	2,42	2,35
Blogs/forums	121	2,25	1,75	2,30	1,95	2,50	2,40	2,50
LinkedIn	72	1,74	1,91	1,70	1,60	1,86	1,71	2,55

Tabel 4.17 Behoeftte aan studiekeuze-informatie via sociale netwerksites in relatie tot geslacht en voorkeur afstudeerrichting

- Er is weinig behoefte aan studiekeuze-informatie via sociale netwerksites;
- Vrouwen hebben significant meer behoefte aan informatie via Facebook en Hyves dan mannen;
- Mogelijk toekomstig studenten LH/VV en P hebben significant meer behoefte aan informatie via Facebook dan mogelijk toekomstig studenten GD en Geen voorkeur.

4.7 Gemiste informatie tijdens het studiekeuzeproces

Heb je bij jouw oriëntatie op de studie diergeneeskunde onderstaande items gemist?

	Totaal	Geslacht		Voorkeur afstudeerrichting			
		Man	Vrouw	GD	LH/VV	P	Geen
Proefstuderen / dag meelopen	59,4%	53,8%	60,4%	58,4%	57,7%	69,2%	48,4%
Rondleiding UU DGK	49,9%	42,0%	51,3%	48,4%	40,0%	52,9%	51,6%
Inrichting onderwijsprogramma	43,1%	30,5%	45,2%	43,2%	40,0%	35,8%	45,9%
Ervaringen van studenten	42,3%	42,9%	42,3%	43,8%	38,9%	43,3%	35,0%
Carrière mogelijkheden dierenarts	11,7%	13,3%	11,5%	9,8%	9,1%	10,0%	18,3%

Tabel 4.18 Gemiste informatie in relatie tot geslacht en voorkeur afstudeerrichting

- Door een kleine 60 % van de respondenten wordt intensievere voorlichting door middel van proefstuderen en/of meelopen met eerstejaars gemist, een rondleiding over de faculteit door de helft van de respondenten;
- Mogelijk toekomstig studenten P hebben missen significant erger een dagje meelopen en/of proefstuderen dan mogelijk toekomstig studenten Geen voorkeur;
- Vrouwen missen significant meer informatie over de inrichting van het onderwijsprogramma dan mannen.

Zo ja, in welke mate heb jij behoefte aan deze informatie?

	N	Mean	Geslacht		Voorkeur afstudeerrichting			
			Man	Vrouw	GD	LH/VV	P	Geen
Proefstuderen/ dag meelopen	359	3,66	3,23	3,72	3,61	3,53	3,77	3,57
Rondleiding UU DGK	301	3,52	3,05	3,59	3,50	3,25	3,71	3,42
Inrichting onderwijsprogramma	267	3,64	3,38	3,68	3,61	3,52	3,77	3,57
Ervaringen van studenten	266	3,50	3,48	3,50	3,57	3,52	3,46	3,31
Carrière mogelijkheden dierenarts	117	3,39	3,25	3,42	3,26	3,55	3,57	3,44

Tabel 4.19 Behoeftte aan gemiste informatie in relatie tot geslacht en voorkeur afstudeerrichting

- Vrouwen hebben significant meer behoefte aan proefstuderen/meelopen dan mannen;
- Vrouwen hebben in vergelijking tot mannen significant meer behoefte aan een rondleiding van over de faculteit diergeneeskunde.

CONCLUSIES & DISCUSSIE

Algemeen

De trend dat er afgelopen jaren vele malen meer vrouwen dan mannen afstuderen aan de faculteit Diergeneeskunde is ook duidelijk waar te nemen bij de deelnemers aan de bachelorvoorlichting in november 2011, maar liefst 86,1 % van de respondenten is vrouw. Relatief gezien komen er binnen de groep van mogelijk toekomstig afstudeerders LH/VV significant meer mannen voor (19 van de 58 = 32%). Overall zou ruim de helft van de bachelorvoorlichtingdeelnemers (N=538) willen af studeren richting gezelschapsdieren, een kleine 25 % richting paard, 10 % richting LH/VV en bijna 12% heeft geen voorkeur voor een specifieke afstudeerrichting. Met 75 plekken voor studenten die richting LH/VV kunnen afstuderen (33% van de opleidingsplaatsen) is er sprake van een 'onder representatie' van de potentiële studenten LH/VV bij de Bachelor voorlichting. Dit betekent dat potentiële studenten LH/VV ook in andere omgevingen moeten worden geïdentificeerd en voorgelicht.

Moment studiekeuze

Wanneer vindt oriëntatie op – en keuze voor – de studie diergeneeskunde plaats?

Ruim de helft van de respondenten had al voor het voortgezet onderwijs het idee om dierenarts te willen worden. Een goede vergelijking met andere beroepen is niet beschikbaar, maar ten opzichte van bachelorvoorlichtingen bij andere studies scoort deze vraag naar mijn verwachtingen hoog. Ten opzichte van mogelijk aankomend studenten LH/VV weten mogelijk aankomend studenten P significant eerder dat zij mogelijk dierenarts willen worden; bijna 65% van de mogelijk aankomende studenten P weet namelijk al voor de middelbare school dat zij mogelijk paardendierenarts wil gaan worden. Uit de enquête blijkt ook dat deze groep respondenten in verhouding tot mogelijk aankomende studenten GD, LH/VV en Geen voorkeur eerder starten met de oriëntatie op de studie diergeneeskunde. Daarbij maken mogelijk aankomend studenten P duidelijk eerder hun definitieve keuze voor de studie diergeneeskunde in verhouding tot toekomstig dierenartsen GD en Geen voorkeur. Over het algemeen blijkt dat bijna de helft van de respondenten hun definitieve keuze voor de studie diergeneeskunde in VWO 6 maakt. Opvallend is dat binnen de groep respondenten die aangeeft richting LH/VV te willen afstuderen 23,1 % dit doet na het afronden van het VWO. Dit betekent dat de groep potentiële studenten LH/VV niet alleen op het voortgezet onderwijs te vinden is.

Uit voorgaand onderzoek blijkt dat middelbare scholieren die een universitaire studie gaan volgen richting gezondheid veruit het vaakst al vroeg weten welke opleiding zij gaan volgen (*Warps 2007*). Dit verband bestaat mogelijk ook voor de studie diergeneeskunde. Vergeleken met de resultaten uit de startmonitor 2008-2009 (*Warps et al. 2009*) lijken studiekeuzers diergeneeskunde namelijk eerder te beginnen met de oriëntatie op de studie en maken zij hun definitieve keuze voor de studie ook eerder, omdat er helaas geen inzicht is in de absolute aantallen respondenten uit de startmonitor is deze relatie niet statistisch te onderbouwen.

Zekerheid studiekeuze

In hoeverre zijn studiekeuzers zeker van hun keuze voor de studie diergeneeskunde?

48 % van de respondenten geeft aan zeker en/of erg zeker te zijn van zijn of haar keuze voor de studie diergeneeskunde. Er bestaan hierin geen verschillen tussen vrouwen en mannen, wel geven mogelijk aankomend studenten P in verhouding tot mogelijk aankomende studenten GD aan zekerder te zijn van de keuze voor de studie diergeneeskunde. Als het om twijfel tussen andere studies gaat scoort geneeskunde het hoogst, gevolgd door dierwetenschappen, biologie en biomedische wetenschappen. Uit de enquête blijkt dat deelnemers van de bachelorvoorlichting ook twijfelen over studies als

tandheelkunde, fysiotherapie, psychologie, rechten, farmacie, bewegingswetenschappen, scheikunde, gezondheidswetenschappen, verloskunde, aardwetenschappen, bos- en natuurbeheer. Wat betreft geslacht en mogelijke afstudeerrichtingen zijn er een aantal verschillen aangaande de 'twijfelstudies'. Uit bovenstaande resultaten is te concluderen dat mogelijk aankomend studenten P zich het meest overtuigd weten van hun studiekeuze. Een interessante vervolgonderzoeksvraag is waarom mogelijk aankomend studenten P zo overtuigd zijn van hun studiekeuze. Wanneer er dan specifiek gekeken wordt naar de groep respondenten die mogelijk richting LH/VV wil afstuderen wordt er het meest getwijfeld aan de studie geneeskunde, daaropvolgend dierwetenschappen. Net als bij andere studies in Nederland wordt er dus ook bij de studie diergeneeskunde getwijfeld aangaande alternatieve studies. Een goed vergelijk met bestaande onderzoeken blijkt lastig omdat in dit onderzoek niet specifiek gevraagd is naar het aantal twijfelstudies, dit is wel de uitleesparameter in het onderzoek van Warps. (Warps 2007). Dat diergeneeskunde een numerus fixus studie is draagt mogelijk bij aan het feit dat studenten actief zijn met de oriëntatie op andere studies, het is natuurlijk maar de vraag of je als studiekeuzer door de loting of decentrale selectie komt.

Adviseurs tijdens studieoriëntatie

Door welke adviseurs laten studiekeuzers zich voorlichten in het studiekeuzeprocess?

Ouders zijn de meest geconsulteerde adviseurs van de deelnemende studiekeuzers aan de bachelorvoorlichting diergeneeskunde. De helft van de respondenten geeft aan werkzame dierenartsen in het land te gebruiken als adviseur in het studiekeuzeprocess. Ter vergelijk komt in de landelijke instroommonitor van het IOWO uit 2005/2006 (Warps 2007) naar voren dat 20 % van de Nederlandse studenten in het hoger onderwijs personen werkzaam in het vakgebied gebruikt als adviseur, dit is een groot verschil met de resultaten uit dit onderzoek. Werkzame dierenartsen vervullen een belangrijke rol in de studievoorlichting, een rol waar zij zich mogelijk niet van bewust zijn. Naast ouders en dierenartsen zijn familie en vrienden ook erg belangrijk in het studiekeuzeprocess, deze groepen worden door aankomend studenten diergeneeskunde duidelijk vaker geraadpleegd in vergelijk met de resultaten uit de Instroommonitor 2005/2006 (Warps 2007). Verschillen qua afstudeerrichtingen bestaan alleen voor de studenten diergeneeskunde die optreden als adviseur, mogelijk toekomstig studenten LH/VV en P laten zich duidelijk meer adviseren door deze groep dan mogelijk aankomend studenten GD en Geen voorkeur. Wanneer we vervolgens kijken in welke mate adviseurs invloed hebben op de mogelijke keuze van mogelijk toekomstige dierenartsen blijken werkzame dierenarts het hoogst te scoren, gevolgd door ouders en huidige studenten diergeneeskunde. Mogelijk toekomstig studenten LH/VV geven aan dat hun familie significant meer invloed heeft op hun keuze dan toekomstig studenten GD en P.

Gebruik van voorlichtingsactiviteiten

Welke voorlichtingsactiviteiten worden door studiekeuzers diergeneeskunde gebruikt?

Dat de bachelorvoorlichting door 96 % van de respondenten gebruikt wordt is te verwachten, opvallend is dat bijna 43 % van de respondenten stage loopt bij een dierenartsenpraktijk. Mogelijk aankomend studenten LH/VV en P lopen significant vaker stage dan mogelijk aankomend studenten GD en Geen voorkeur. Zo'n 25 % van de respondenten heeft deelgenomen aan de studievoorlichting diergeneeskunde op het voorgezet onderwijs, een indicatie dat dit een belangrijk onderdeel is in de huidige voorlichtingsactiviteiten. Stage en/of meelopen hebben de grootste invloed op de mogelijke keuze voor diergeneeskunde, een bevestiging dat werkzame dierenartsen een belangrijke rol spelen in de studieoriëntatie van aankomend studenten diergeneeskunde. Het valt op dat stage en/of meelopen in de latere beroepsgroep niet wordt genoemd als voorlichtingsactiviteit in voorgaande onderzoeken in het hoger onderwijs (Warps 2007,

2009). Blijkbaar is dit een unieke, maar invloedrijke, tool die door studiekeizers in de oriëntatie op de studie diergeneeskunde aangewend wordt.

Mediagebruik in de studieoriëntatie

In hoeverre worden (nieuwe) mediabronnen en Social media gebruikt ter oriëntatie en in hoeverre is er behoefte aan deze informatiebronnen?

In de enquête is er ten eerste geprobeerd een beeld te vormen van het gebruik van de verschillende media in het proces van studieoriëntatie. Veterinair relevante TV en Radio worden door 65 % van de respondenten gebruikt ter oriëntatie op de studie diergeneeskunde, vervolgens nauw gevolgd door de website van de faculteit Diergeneeskunde. Daarnaast hebben diergeneeskundige TV en/of radio ook de grootste invloed op de mogelijke keuze voor de studie diergeneeskunde. Blijkbaar is het beeld van het latere beroep erg belangrijk voor studiekeizers diergeneeskunde; in landelijke onderzoeken wordt er primair gefocust op informatie over de studie (*Warps 2007, 2009*). Het is overigens wel de vraag of via deze media een eerlijk en reëel beeld wordt gevormd van de latere beroepsuitoefening en de carrièremogelijkheden van een afgestudeerd dierenarts. In 2011 is de Faculteit Diergeneeskunde geadviseerd meer niet-practici op te leiden (*Kiwa Prismant 2001*). Het is dus van belang studiekeizers goed te informeren over het volledige pakket aan carrièremogelijkheden van een afgestudeerd dierenarts.

Online studiekeuzetest worden door ruim de helft van de bachelorvoorlichtingdeelnemers gebruikt, ondanks dit gebruik hebben deze tests weinig tot gemiddelde invloed op de keuze voor de studie diergeneeskunde. Deze conclusie is lastig te vergelijken met de resultaten uit de onderzoeken van Warps et al. omdat deze onderzoekers het gebruik van de meerdere studiekeuzewebsites individueel hebben uitgevraagd. Geprinte media hebben gemiddeld tot veel invloed op de keuze voor de studie diergeneeskunde. Het blijkt dat er door mogelijk toekomstig studenten diergeneeskunde, in vergelijk met landelijk onderzoek, minder gebruikt wordt gemaakt van schriftelijke informatie (*Warps 2007, 2009*).

Sociale media, YouTube, fora en andere websites dan die van de faculteit blijken erg weinig gebruikt te worden door mogelijk aankomend studenten diergeneeskunde. Of dit anders is bij andere universitaire opleidingen is door gebrek aan onderzoek niet te vergelijken. Uit de enquête blijkt dat sites als Facebook, Twitter en Hyves amper worden gebruikt in de oriëntatie op de studie diergeneeskunde. Respondenten geven aan ook weinig behoefte te hebben aan studiekeuze-informatie via deze 'nieuwe' media. Dit terwijl 70 % van de respondenten regelmatig gebruik maakt van Facebook, 37 % actief is op Hyves en zo'n 30 % twittert.

Tussen mannen en vrouwen zijn een aantal verschillen in het mediagebruik waar te nemen; vrouwen maken significant meer gebruik van diergeneeskunde TV en/of radio, de website van de faculteit Diergeneeskunde, de folder 'Diergeneeskunde studeren' en websites van dierenartsenpraktijken. Mannen daarentegen maken meer gebruik van sociale netwerksites ter studieoriëntatie. Overall is te concluderen dat vrouwen meer mediabronnen gebruiken in de oriëntatie op de studie diergeneeskunde dan mannen. Die zelfde conclusie is ook te trekken over de groep van mogelijk aankomend studenten P, deze gebruiken significant meer mediabronnen in vergelijk tot de andere afstudeerrichtingen.

Gemiste informatie tijdens studieoriëntatie

Welke informatie wordt er door studiekeizers gemist in de oriëntatie op de studie diergeneeskunde?

Ondanks alle huidige voorlichtingsactiviteiten en informatiebronnen wordt er door 60 % van de respondenten intensievere voorlichting gemist in de vorm van proefstuderende en/of meelopen met eerstejaars studenten. Een rondleiding door de faculteit in Utrecht wordt door de helft van de respondenten gemist. Inrichting van het onderwijsprogramma en ervaringen van studenten worden er ook relatief veel gemist. Opvallend is dat vrouwen significant meer behoefte hebben aan deze gemiste informatie. In vergelijking met het onderzoek van Warps uit 2009 komt het percentage respondenten dat informatie mist over de inrichting van het onderwijsprogramma overeen (Warps et al. 2009). Proefstuderende en/of meelopen, rondleidingen en ervaringen van studenten worden door mogelijk aankomende studenten diergeneeskunde veel vaker gemist dan de respondenten in landelijk onderzoek (Warps et al. 2009). Dit is deels te verklaren doordat proefstuderende/meelopen en rondleidingen niet worden georganiseerd door de faculteit Diergeneeskunde te Utrecht, dit is wel gebruikelijk bij andere bacheloropleidingen. Het valt op dat maar 11,7 % van de enquêterespondenten informatie mist over de carrièremogelijkheden als dierenarts, in de startmonitor 2008-2009 wordt dit door 23 % van de respondenten gemist (Warps et al. 2009). Een interessante vraag voor vervolgonderzoek is dan of potentiële studenten diergeneeskunde een juist beeld hebben van de mogelijkheden als afgestudeerd dierenarts.

AANBEVELINGEN STUDIEVOORLICHTING

Op basis van de resultaten uit dit onderzoek is het goed mogelijk de huidige voorlichtingsactiviteiten en informatiebronnen van de faculteit Diergeneeskunde te evalueren. Duidelijk is dat de bachelorvoorlichting gemiddeld tot veel invloed heeft op de keuze voor de studie diergeneeskunde. Voorlichting op de middelbare school wordt door een kleine 25 % van de respondenten genoten, de invloed hiervan op de keuze voor de opleiding diergeneeskunde is gemiddeld te noemen. De website van de faculteit Diergeneeskunde wordt door een groot deel van de respondenten gebruikt in het studiekeuzeproces, invloed van dit medium op het keuzeproces is gemiddeld. In de moderne digitale wereld van tegenwoordig zou een website meer invloed kunnen hebben (Boschma 2006), wat betreft de onderzoekers is dit een duidelijk ontwikkelpunt. Print media gaan nog steeds mee, de folder 'diergeneeskunde studeren' lijkt dus nog steeds in de behoefte te voorzien.

Ondanks alle voorlichtingsmiddelen blijkt dat een stage bij een dierenartsenpraktijk en daarmee werkzame dierenartsen de grootste invloed te hebben op de keuze van een mogelijk aankomende student diergeneeskunde. Het is dus aan te bevelen de dierenartsen in Nederland bewust te maken van hun rol in de studieoriëntatie van aankomende studenten diergeneeskunde. De faculteit doet er goed aan hen te informeren over alle belangrijke items uit de studievoorlichting. Te denken valt aan ingangseisen, de decentrale selectie en het profiel van de toekomstige student diergeneeskunde en het profiel van de 'nieuwe dierenarts'. Naast dierenartsen blijken ouders en familie ook op grote schaal te worden ingezet als adviseur van de studiekeizer. Het is dan ook belangrijk deze groep goed te blijven voorlichten over de studie diergeneeskunde en de mogelijkheden na afstuderen. Uit de resultaten blijkt duidelijk dat het beeld van het beroep dierenarts belangrijk is voor studiekeizers diergeneeskunde, het is dus aan de faculteit in de verschillende communicatiekanalen een goed beeld te schetsen van de carrièremogelijkheden van een afgestudeerd dierenarts. Ondanks er geen grote behoefte bestaat aan informatie over de studie diergeneeskunde via sociale netwerksites is het mogelijk wel interessant om hier mee te experimenteren; 70 % van de respondenten gebruikt immers regelmatig Facebook.

In de enquête is respondenten expliciet gevraagd naar gemiste informatie in het studiekeuzeproces. Er komt duidelijk naar voren dat proefstuderen, meelopen met eerstejaarsstudenten en een rondleiding door de faculteit gemist wordt. Mogelijk zijn dit wel goed te organiseren events in het kader van de toekomstig verplichte matchingsactiviteiten van de Universiteit Utrecht. Daarnaast blijkt dat het contact met – en de ervaring van – de huidige studenten diergeneeskunde belangrijk is voor mogelijk aankomende studenten diergeneeskunde. Het zou dus zinvol zijn om meer studenten diergeneeskunde te betrekken bij voorlichtingsactiviteiten.

Voorheen bleek dat het aanbod studenten altijd groter is geweest dan het aanbod opleidingsplaatsen. Uit de cijfers van OSZ en deze enquête blijkt voor de afstudeerrichting LH/VV het tegendeel. Het is een reële vraag hoe we zowel kwantitatief als kwalitatief goede studenten voor deze afstudeerrichting kunnen selecteren. Met voorlichting en/of werving zou dus ingespeeld moeten worden op de informatie- en voorlichtingsbronnen die voor deze doelgroep belangrijk zijn. Eén van de belangrijkste items daarin is het stage lopen/ meelopen in een dierenartsenpraktijk. Een concreet aanbeveling voor de faculteit Diergeneeskunde is het creëren van een één- of tweedaagse stagemogelijkheid in de landbouwhuisdierenpraktijk.

Samengevat de concrete aanbevelingen voortvloeiende uit dit onderzoek:

- Het verbeteren van de invloed van de facultaire website op de keuze van toekomstig studenten voor de studie diergeneeskunde. De website dient niet alleen goed toegankelijk te zijn voor (jonge) middelbare scholieren, maar moet ook ouders en familie voldoende kwalitatieve informatie over de studie en de carrièremogelijkheden van de dierenarts kunnen verschaffen;
- Het generen van bewustwording onder, en voorlichten van, de Nederlandse dierenartsen betreffende hun rol in de studieoriëntatie van de toekomstig veterinaire student plus het duidelijk communiceren van het profiel van de 'nieuwe dierenarts' en de student diergeneeskunde;
- Organiseren van proefstuderen, meelopen met eerstejaars studenten en rondleidingen door de faculteit. Dit zou bijvoorbeeld kunnen plaats vinden in het kader van de toekomstig verplichte matchingsactiviteiten;
- Het voldoende betrekken van eerstejaars studenten bij voorlichtingsactiviteiten plus het stimuleren van contacten tussen potentiële studenten diergeneeskunde en huidige studenten;
- In samenwerking met geselecteerde moderne dierenartsenpraktijken het creëren van stagemogelijkheden voor geïnteresseerde potentiële studenten LH/VV.

REFERENTIES

- Boschma, J., Groen, I. (2006) Generatie Einstein: slimmer sneller en socialer. Communiceren met jongeren van de 21 ste eeuw. *Pearson Education*
- Kremer, W.D.J. (2010) Landbouwhuisdierenarts van de toekomst is onafhankelijk adviseur. Oratie Universiteit Utrecht Faculteit Diergeneeskunde Gezondheidszorg Landbouwhuisdieren
- Oudhuis, R.A.M. (2006) De motivatie van studenten om diergeneeskunde te gaan studeren en de beweegredenen van studenten om hun studie te staken. Scriptie onderzoekstage diergeneeskunde
- Spruijt, A. (2006) Een onderzoek naar de keuze voor een studierpad in de voorbereidende fase en de uiteindelijke keuze voor de beroepssector van vijfde- en zesdejaars studenten Diergeneeskunde. Scriptie onderzoekstage diergeneeskunde
- van der Velde, F., van der Windt, W., (2011) Raming van de benodigde instroom in de opleiding diergeneeskunde. *Kiwa Prismant*
- Studiegids 2011/2012 Faculteit Diergeneeskunde Universiteit Utrecht
- Warps, J. (2007). Kiezen voor hogeschool en universiteit. Voorlichtinggebruik en keuzeproces van instromende hbo- en wo-studenten in Nederland, studiejaar 2005-2006. *Nijmegen: IOWO*.
- Warps, J., Hogeling, L., Pass, J. & Brukx, D. (2009). Studiekeuze en studiesucces, Een selectie van gegevens uit de Startmonitor 2008-2009 over studiekeuze, studie-uitval en studiesucces in het hoger onderwijs. *Nijmegen: ResearchNed*
- Website faculteit Diergeneeskunde www.uu.nl/faculty/veterinarymedicine
- Website Universiteit Utrecht www.uu.nl

BIJLAGE 1 ENQUETE

EvaSys	Enquête Studievoortlichting Faculteit Diergeneeskunde	Pagina 1/2
--------	---	------------

Universiteit Utrecht

Zo aankruisen: Bij voorkeur een balpen gebruiken voor het invullen van deze evaluatie! Geen rode pen gebruiken. Deze evaluatie wordt machinaal verwerkt. Let u bij het invullen van deze evaluatie op de hiernaast weergegeven invulinstructie.

Correctie:

Algemeen

Geslacht: M V

Hoogst genoten vooropleiding: Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs (VWO)
 Hoger Beroeps Onderwijs (HBO)
 Wetenschappelijk Onderwijs (WO)

Is één van jouw ouders werkzaam: als dierenarts ja nee
in de agrarische sector ja nee

Ik weet zeker dat ik diergeneeskunde wil gaan studeren: Erg zeker Orzeker Neutraal Zeker Erg zeker

Twijfel je nog tussen de studie diergeneeskunde en onderstaande studies?

Geneeskunde	☐ ja ☐ nee
Biomedische wetenschappen	☐ ja ☐ nee
Dierwetenschappen	☐ ja ☐ nee
Biologie	☐ ja ☐ nee
Anders, namelijk:	☐ ja ☐ nee

Welke afstudeerrichting spreekt jou op dit moment het meeste aan?

Gezelschapsdieren
 Landbouwhuisdieren/ Veterinaire Volksgezondheid
 Paard
 Geen voorkeur

Periode studiekeuze

Vanaf wanneer weet je dat je mogelijk dierenarts wil gaan worden?

als kleuter (4-7 jaar)
 tijdens de basisschool (7-13 jaar)
 tijdens het voortgezet onderwijs (13-19 jaar)
 na het voortgezet onderwijs

Wanneer ben je gestart met de oriëntatie op de studie diergeneeskunde?

Voor VWO 3 VWO 3 VWO 4 VWO 5 VWO 6 Later

Wanneer heb je definitief gekozen of denk je definitief te kiezen voor de studie diergeneeskunde?

Voor VWO 3 VWO 3 VWO 4 VWO 5 VWO 6 Later

Sociale voorlichtingsbronnen

Ben je in jouw oriëntatie op de studie diergeneeskunde geadviseerd door onderstaande personen? Zo ja, in hoeverre verwacht je dat zij invloed hebben op jouw mogelijke keuze voor de studie diergeneeskunde?

	☐ ja ☐ nee	zoor wainig	wainig	neutraal	voel	zoor voel
Ouders	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Familieleden	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Vrienden	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Klasgenoten	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Decaan/ leraren/ mentoren	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Studenten diergeneeskunde	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Werkzame dierenartsen	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Studieadviseurs faculteit Diergeneeskunde	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐

Universiteit Utrecht, Ondewijje en Loren, Heidelberglaan 8, 3584 CS Utrecht

5169512683

Voorlichtingsactiviteiten

Heb je bij jouw oriëntatie op de studie diergeneeskunde gebruik gemaakt van onderstaande voorlichtingsactiviteiten? Zo ja, in hoeverre verwacht je dat zij invloed hebben op jouw mogelijke keuze voor de studie diergeneeskunde?

		zeer weinig	wenig	neutraal	veel	zeer veel
Voorlichtingsdag op de faculteit Diergeneeskunde	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Voorlichting diergeneeskunde op het middelbaar onderwijs	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Stage/ meelopen dierenartsenpraktijk	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Carrière- en/of studiebeurzen	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐

Mediagebruik in de studieoriëntatie

Heb je bij jouw oriëntatie op de studie diergeneeskunde gebruikt gemaakt van onderstaande media? Zo ja, in hoeverre verwacht je dat zij invloed hebben op jouw mogelijke keuze voor de studie diergeneeskunde?

		zeer weinig	wenig	neutraal	veel	zeer veel
Website van de Faculteit Diergeneeskunde	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Folder Diergeneeskunde Studeren	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Online studiekeuzetests (Studiekeuze123, Ompas Studiekeuze, enz.)	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Websites dierenartsenpraktijken	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Websites diergeneeskundige studie- en studentenverenigingen	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Sociale netwerksites (Hyves, Facebook, Twitter)	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Forums/ Blogs (Bokl.nl, studentenforum.nl, enz.)	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Filmpjes op YouTube	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Diergeneeskundige televisie- en/of radioprogramma's	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Opleidingsbrochures/ studiekeuzegidsen	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Diergeneeskundige publicaties in kranten en/of tijdschriften	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐

Gemiste informatie in de studieoriëntatie

Heb je bij jouw oriëntatie op de studie diergeneeskunde één of meerdere van onderstaande items gemist? Zo ja, in welke mate heb jij behoefte aan deze informatie?

		zeer weinig	wenig	neutraal	veel	zeer veel
Inrichting van het onderwijsprogramma	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Carrière mogelijkheden dierenarts	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Proefstuderen/ dagje meelopen eerstejaars diergeneeskunde studenten	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Rondleiding faciliteiten & klinieken faculteit Diergeneeskunde	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Ervaringen van studenten diergeneeskunde	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Anders, namelijk:	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐

Social Media

Van welke van onderstaande sociale netwerken maak je regelmatig gebruik? In welke mate heb jij behoefte aan informatie over de studie diergeneeskunde via deze netwerken?

		zeer weinig	wenig	neutraal	veel	zeer veel
Hyves	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Facebook	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Twitter	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
LinkedIn	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Blogs/ Forums	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐
Anders, namelijk:	☐ ja ☐ nee	☐	☐	☐	☐	☐